

Vervolg minicursus libellenfotografie

Larven(huidjes) gekiekt

Tekst en foto's:
Kim Huskens
De Vlinderstichting

In het augustusnummer 2009 van *Vlinders* werd een minicursus libellenfotografie gegeven die betrekking had op de volwassen libellen. Dit artikel is een vervolg daarop en gaat in op het fotograferen van larven en larvenhuidjes. Het fotograferen daarvan lijkt moeilijker dan het is.

Op Libellennet (www.libellennet.nl) is een grote verscheidenheid van foto's van libellen te zien. Helaas blijven de aantallen foto's van larven en larvenhuidjes nog ver achter.

■ *Tip: Wilt u larven(huidjes) fotograferen maar weet u niet hoe u ze kunt vinden? Kijk op Libellennet: www.libellennet.nl/libellenalgemeen.php*

Waarom zou je larven(huidjes) willen fotograferen?

- Het geeft bewijs van voortplanting;
- Je kunt ze soms eerder vinden dan de volwassen libel;
- Je kunt ze vinden bij slecht weer;
- Larvenhuidjes vliegen niet weg: je kunt ze uitgebreid bestuderen;
- Je kunt huidjes verzamelen: het gaat niet ten koste van een levend dier;
- Larven (en larvenhuidjes) kun je het hele jaar door dus ook in de winter vinden en fotograferen.

Larven: natuurlijk of niet?

Je kunt larven fotograferen in hun natuurlijke omgeving op het moment dat ze uit het water komen voor de laatste vervelling (uitsluipen van het imago). Maar ook kan er van een larve een foto worden gemaakt in een aquarium waarin de natuurlijke omgeving wordt nagebootst. Gebruik bij het fotograferen van larven in niet-natuurlijke omgeving bij voorkeur een aquarium, omdat je hierin met diepte kunt werken. De diepte geeft je de mogelijkheid om de achtergrond 'natuurlijk vaag' te houden (zie foto van de grote roodoogjuffer). In een cuvet waar je alle planten op één plek hebt zie je, door gebrek aan diepte, al vrij snel een onnatuurlijke achtergrond ontstaan. Gebruik voor de inrichting van het aquarium natuurlijk bodemmateriaal en waterplanten van, bij voorkeur, de vindplaats van de larve. Met waterplanten als zitplaats en achtergrond kom je al een heel eind. Gebruik eventueel een zwart vel papier als achtergrond. Voor een goede belichting moet je flitsen. Het klinkt misschien niet logisch om te flitsen als je door glas heen

Rivierrombout in natuurlijke omgeving: instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluittijd 1/250, Diafragma 13,0 en ISO 320. Macrolens: Sigma 150mm.

Grote roodoogjuffer in niet-natuurlijke omgeving: instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluittijd 1/50, Diafragma 13,0 en ISO 400. Macrolens: Sigma 150mm.

fotografeert, toch blijkt uit ervaring dat met een spiegelreflexcamera het onderwerp zo het beste wordt belicht. Hierbij is het belangrijk dat de belletjes langs het glas en vingerafdrukken op het glas weggeveegd worden. Met een compactcamera is het fotograferen in een aquarium erg lastig. Flitsen werkt vaak averechts, omdat met een compactcamera meestal wel een weerspiegeling in het glas ontstaat. Een oplossing kan zijn om van bovenaf een goede felle lamp in het water te laten schijnen, zodat het onderwerp goed wordt belicht. Uiteindelijk blijft het veel uitproberen en experimenteren!

Larvenhuidjes fotograferen

Wanneer het larvenhuidje niet al te ver binnen de vegetatie zit en niet te ver van de waterkant, kan het heel goed op deze natuurlijke manier gefotografeerd worden. Hierdoor is mooi te zien hoe en waar de libel is uitgeslopen.

Soms is het niet voldoende om huidjes alleen in hun natuurlijke omgeving te fotograferen. Op een foto van een opgeprikte larvenhuidje zijn vaak de kenmerken veel beter te zien dan op een foto met een larvenhuidje in de natuurlijke omgeving. Dit betekent niet dat larvenhuidjes altijd opgeprikte gefotografeerd moeten worden. Maar het maken van foto's van larvenhuidjes die opgeprikte zijn, is een stuk lastiger dan buiten in het natuurlijke licht.

Verzamelen.

Voor het verzamelen van larvenhuidjes is een hoge pot nodig. Platte doosjes zijn niet handig, omdat de larvenhuidjes daar makkelijk uit kunnen waaien.

Larvenhuidjes zijn erg breekbaar en als je niet oplet kan er al heel snel iets afbreken en daardoor vergt het soms veel geduld om ze te verzamelen. Verzamelen kan op verschillende manieren. Het 'plukken' van de huidjes is een makkelijke manier, maar een nadeel is dat vaak de pootjes of hele huidjes breken. Huidjes die met de poten om een stengel zijn geklemd kun je het makkelijkst van de stengel afschuiven. Soms is het hierbij nodig om de stengel boven of onder het huidje af te breken om dit er makkelijker van af te kunnen schuiven. Houdt er rekening mee dat als je aan het einde van de stengel bent, het huidje geen houvast meer heeft en makkelijk kan wegwaaien. Heb je wat minder geduld in het veld, dan kun je ook de stengel waarop het huidje zit afbreken en in een potje stoppen. Voordeel is dat het huidje niet snel wegwaait.

■ *Tip: noteer altijd waar en wanneer de larvenhuidjes zijn gevonden.*

Een opstelling voor het fotograferen van larvenhuidjes in niet-natuurlijke omgeving met halogeenlampen.

Opstelling

Voor het fotograferen van opgeprikte larvenhuidjes is een ondergrond van bijvoorbeeld piepschuim nodig om de larvenhuidjes op te kunnen prikken. Over het piepschuim wordt een wit vel papier zo gelegd dat er geen vouw in het papier zit (zie foto opstelling). Een vouw zorgt voor een streep over de achtergrond op de foto zoals te zien is op de foto van de venglazenmaker op de volgende pagina. Op de foto van de noordse glazenmaker, die is gefotografeerd met bovenstaande opstelling, is de achtergrond egaal.

Belichting

Belichting is een erg belangrijk en vaak moeilijk aspect dat komt kijken bij het fotograferen van larvenhuidjes in niet-natuurlijk licht. Alleen flitsen met de ingebouwde flits in je camera is niet voldoende. Je kunt natuurlijk kiezen voor een externe flits, maar er is ook een goedkope oplossing. Twee lampen, ieder aan weerszijden van het larvenhuidje, zorgen voor voldoende lichtopbrengst om een gedetailleerde foto van het larvenhuidje te maken. Door de lampen aan weerszijden te plaatsen, zorg je ervoor dat er zo min mogelijk schaduw over het larvenhuidje valt.

Techniek

Gebruik het liefst een macrolens op statief. Een macrolens kan het larvenhuidje dichtbij halen en zorgt voor meer detail in de foto dan een 'standaardlens'. Bovendien kun je met een macrolens van bepaalde details een close-up maken, wat vaak nodig is voor het determineren van larvenhuidjes.

Om het hele larvenhuidje scherp op de foto te krijgen is én een hoog diafragmagetal én een snelle sluitertijd nodig. Dit laatste is belangrijk om de trillingen die je zelf maakt zo veel mogelijk op te heffen. Makkelijk gezegd: hoe sneller de sluitertijd, hoe sneller de foto wordt gemaakt. En hoe sneller de foto wordt gemaakt, hoe minder trillingen er kunnen worden vastgelegd in de

Glassnijder. Instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluitertijd 1/250, Diafragma 7,1 en ISO 400. Macrolens: Sigma 150mm.

Venglazenmaker. Instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluittijd 1/125, Diafragma 13,0 en ISO 320. Macrolens: Sigma 150mm. Opstelling met gloeilampen.

Noordse glazenmaker. Instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluittijd 1/60, Diafragma 22,0 en ISO 100. Macrolens: Sigma 150mm. Opstelling met halogeenlampen.

foto. Omdat je zorgt voor een grote lichtinval met twee lampen, gaan een hoog diafragmagetal en een snelle sluitertijd makkelijk samen. Wel is het belangrijk dat het ISO-getal zo laag mogelijk wordt gehouden (bij sommige camera's kan een ISO van 50 worden ingesteld). Hoe hoger het ISO-getal hoe gevoeliger de sensor voor licht. Een hoge ISO zorgt bij het fotograferen van larvenhuidjes met veel licht voor een overbelichte foto.

Daarnaast is er een verschil in het soort licht dat kan worden gebruikt. Een gloeilamp bijvoorbeeld geeft geleer licht dan een halogeenlamp die witter licht geeft. De verschillen tussen deze lampen zijn goed te zien in de volgende foto's van de venglazenmaker (met gloeilamp) en de noordse glazenmaker (met halogeenlamp).

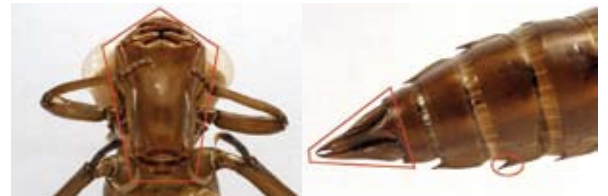
Determinatie

Het determineren van larven en larvenhuidjes kan ontzettend lastig zijn vanaf een foto zoals hierboven is gemaakt. Larvenhuidjes kunnen vaak alleen gedetermineerd worden met kenmerken die soms onder de loep moeten worden bekeken. Voor het op naam brengen van de larve of het huidje zullen dus meer detailfoto's moeten worden gemaakt.

Belangrijke aspecten bij het determineren zijn:

- Lengte van het larvenhuidje
- Zijdoornen: op welke segmenten zitten zijdoornen;
- Rugdoornen: op welke segmenten zitten rugdoornen;
- Vangmasker: tot welk paar poten reikt het masker (op de foto hieronder tot het tweede paar);
- Vangscharen: zijn deze smal of breed (op de foto hieronder smal);
- Vooraanzicht van de kop
- Bovenkant van de kop

Het is afhankelijk van de soort wat bepalend is voor het op naam brengen van de soort. Zo is het voor de familie van de glazenmakers bijvoorbeeld belangrijk om een foto te hebben van het vangmasker, de zijdoornen langs het achterlijf en de anale piramide (zie hieronder).

Instellingen digitale spiegelreflexcamera (Canon 30D): Sluittijd 1/250, Diafragma 14,0 en ISO 400. Standaardlens: 18mm.

Uitsluitende libellen

Naast het vinden en fotograferen van larven en huidjes is het ook erg leuk om de metamorfose van larve naar libel waar te nemen en vast te leggen. De meeste kans om dit te kunnen waarnemen maak je vroeg in de ochtend. De uitsluitende larven, die op dat moment nog niet kunnen vliegen, zijn dan minder kwetsbaar voor bijvoorbeeld predatie van bijvoorbeeld vogels en kikkers.

■ *Tip: denk er ook eens aan om bijvoorbeeld een vers uitgeslopen libel in zijn omgeving te fotograferen.*

Tips voor goede resultaten

De algemene tips die in het eerste deel van de minicursus libellenfotografie in het augustusnummer 2009 zijn gegeven voor het fotograferen van volwassen libellen kunnen ook voor de larven en larvenhuidjes worden aangehouden. Het eerste deel van de minicursus is ook te downloaden vanaf Libellennet.